

E-portfolio og selvfremstilling

Indhold

Er socialt software vejen for e-portfolio? <i>Lise Agerbæk, Knowledge Lab</i>	4
I et samfund af skuespillere og gøglere <i>Lars Bo Løfgreen, Knowledge Lab</i>	6
ePortfolio – det personlige lærandet <i>Roger Ellmin, Ellmin & Ellmin</i>	8
En aktie, der ikke taber i værdi <i>Ida Borch, Orator.dk</i>	10
Portfolio i et nordisk perspektiv <i>Lone Belling, Nordport</i>	12
Mobiltelefonen som kontekstmarkør på konferencen "At vise sig" <i>Lise Agerbæk og Anette Grønning, Knowledge Lab</i>	14
Realkompetence på dagsorden? <i>Niels Henrik Helms, Knowledge Lab</i>	18
Med på kanten ... Forholdet mellem "at vise" sig og "at skabe sig" <i>Kantskribent i dette nummer er Birthe Lund, lektor Institut for Uddannelse, Læring og Filosofi, Aalborg Universitet</i>	22

"Just as a kaleidoscope needs light to view the endless possibilities of visual combinations of the colored glass, a e-portfolio provides the illumination for the learner to view the endless possibilities of the potential views and connections of her/his learning experience from self to global society."

Portfolien frisætter den lærende til læring

Vi lever i et samfund, hvor der stilles krav om, at vi skal kunne måle alt. Hvad er udbyttet af denne eller hin investering, satsning, læreproces etc.? Her udvikles en række performanceteknologier, som netop kan måle og dermed skabe forudsigelighed i processer. Men ønsket om forudsigelighed skaber selvfølgelig forudsigelighed. Performanceteknologer har således vanskeligt ved at indfange det spontane, det anderledes. De udelukker temaer, begivenheder mv., som er udenfor den givne metodik. Men det er jo netop de nye, det uforudsigelige, der efterspørges i et samfund, hvor der sættes mere og mere fokus på innovation. Her stiller de biografiske teknologier som for eksempel portfolien sig til rådighed. Det er teknologier, hvor den enkelte kan fremstille sig selv, fremhæve, hvad det særlige er. Det er i god overensstemmelse med et samfund, hvor netop selvskabsløst er i fokus. Vi skabes ikke, vi skaber os selv – ikke som mulighed, men som betingelse.

Knowledge Lab har i mange år haft fokus på, hvordan vi kan arbejde med kompetence- og kompetenceregistrering. E-portfolien er og har været i fokus. – Og vi tror, at den stadige optagethed af denne teknologi giver mulighed for at arbejde med det uforudsigelige i læreprocesser. Nogle kalder det et værktøj til refleksion. Ja, men måske lige så meget er et værn mod refleksion, hvor portfolien giver muligheden for at frisætte den lærende til netop læring, hvor han eller hun ikke hele tiden skal objektivere sig selv og forsøge at værdisætte læreprocessen. I stedet kan den lærende hengive sig til læring – og gennem portfolien efterfølgende skabe sammenhæng og narrativitet i læreprocessen og oversætte den til kompetence. Vi kan med en måske lidt slidt reformulering af Kirkegaard sige, at læring foregår forlæns og kompetence konstrueres baglæns.

Dette nummer af OnEdge tager afsæt i konferencen "At vise sig", hvor forskere og praktikere fra ind- og udland satte fokus på selvskabsløst og portfolio. Det var samtidig en konference, hvor vi satte nye former for teknologisk interaktivitet i spil. I samarbejde med Responsfabrikken A/S afprøvede vi således, hvordan SMS kan skabe sammenhæng og interaktivitet i en konference. Hverdagsteknologi som gør en forskel!

Tak til bidragsyderne og Lise Agerbæk, som har været både layouter og redaktør på dette nummer af OnEdge.

Niels Henrik Helms,
Direktør, Knowledge Lab

Er social software vejen for e-portfolio?

- Lise Agerbæk

projektmedarbejder, Knowledge Lab og formand, Dansk E-portfolio Konsortium

For mange danske unge er det blevet en almindelig del af tilværelsen at fremstille sig selv online. Ifølge tal fra Facebook (maj 2008) er der 427.740 danske Facebook medlemmer, som er mellem 18 og 30 år. I alt er der 820.282 danskere (Danmarks statistik, maj 2008) i denne aldersgruppe, så det er altså 52,1 % af den uddannelsessøgende del af befolkningen, som har en Facebook profil. Det er med andre ord mere end halvdelen af denne aldersgruppe. Og tallet er stigende – i december 2007 var der 242.220 danske Facebook medlemmer mellem 18 og 30, så i løbet af godt fire måneder er antallet af danskere mellem 18 og 30 med Facebookprofiler altså steget med intet mindre end 76 %.

Det er svært at sidde denne slags tal overhørig, når man som uddannelse tilbyder de studerende en e-portfolio og forlanger af dem, at de skal fremstille sig selv via den. For den enkelte (nye) studerende kan det virke besynderligt at skulle bruge tid på at udfylde en e-portfolio osv., når man allerede fremstiller sig selv digitalt fx via Facebook.

Står vi som uddannelser i fare for at kede de studerende med gamle teknologier, som da det i midt- og halv-1900'erne tog flere år, før eleverne i landets gymnasier måtte bruge lommeregner i stedet for regnestok? Kan de pædagogiske tanker, som ligger bag brugen af e-portfolier realiseres i Facebook eller andre lignende sociale software platforme – eller er der tværtimod tale om, at det sociale software hindrer de mål, uddannelsen har sat sig med e-portfolio-brugen?

Relationelle kompetencer

Denne artikel handler om disse spørgsmål – og om de diskussioner, vi har på Multimediadesigneruddannelsen på Erhvervsakademi Fyn i denne forbindelse. Vi har bedt alle studerende siden 2004 om at udfylde en online e-portfolio, baseret på et open source CMS (content management system). Vi har tre mål med at bruge e-portfolioen. For det første tvinger det den studerende til at vise sin kommunikative kompetence i forhold til en valgt målgruppe. For det andet demonstrerer den studerende gennem refleksioner kendskab til egne kompetencer – ved at skulle beskrive dem på en

struktureret måde. Sidst men ikke mindst er e-portfolioen en måde at kvalificere iagttagelsen af egen læring ved at skulle fortælle om fx progression inden for et fagligt område.

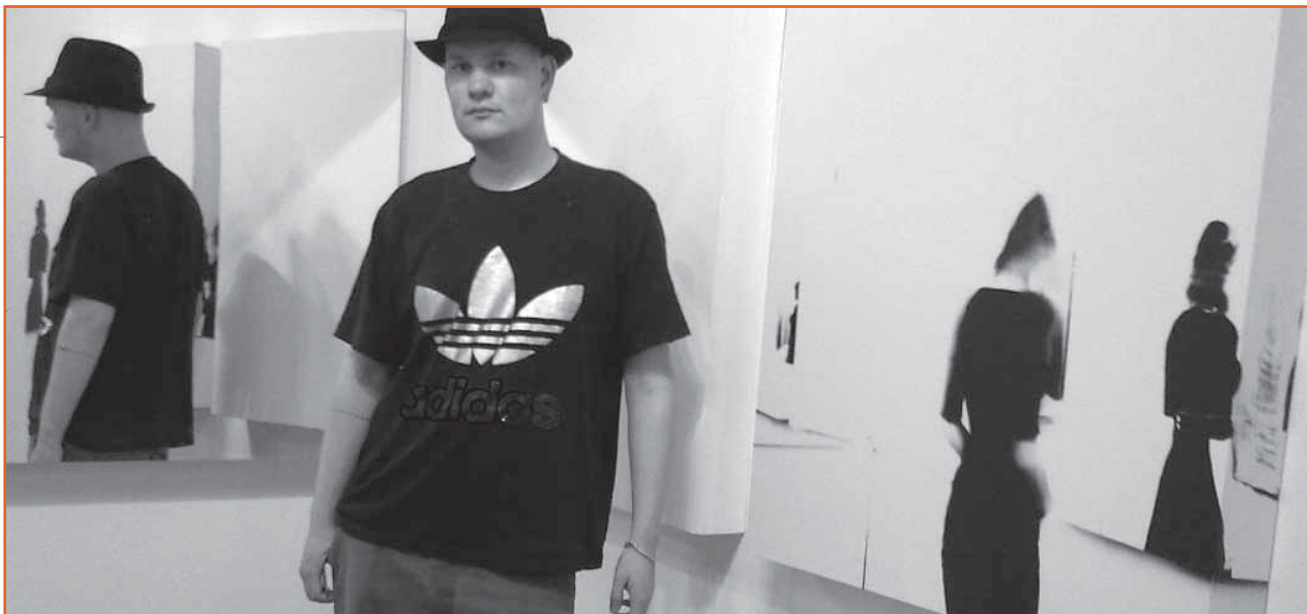
Vores e-portfolio har imidlertid i sin nuværende form vist sig svært at bruge til at opfylde endnu et formål, nemlig at få de studerende til at betragte deres sociale kompetencer, deres evne til at danne netværk, som en professionel ressource. Derfor har vi et stykke tid talt om at supplere e-portfolierne (som i øjeblikket er "almindelige" websites) med et link til noget socialt software. Denne sammenknytning af e-portfolio med socialt software har medført en række diskussioner, som vi bestemt ikke er færdige med. Vi kan se fordele, men har også reservationer i forhold til projektet, som vi på vanlig aktivistisk vis allerede har sat i gang, idet de studerende på deres sidste semester opfordres til at oprette en profil via LinkedIn, som de linker deres e-portfolio til og viseversa. Vi samler så de studerende i en særlig LinkedIn-gruppe.

Fordele

Der er en række tydelige fordele: Sammenknytningen får de studerendes relationer til at fremstå som en del af deres synlige kompetencer – med andre ord vil en studerende med et "cool" netværk fremstå mere professionel end én uden. Den studerende tvinges til at fremstille sig selv i relationer til andre, og føler sig forhåbentlig opfordret til at kvalificere sit netværk.

For vores erfaring er, at langt de fleste studerende får job via deres netværk – og ikke sjældent hos hinanden. Vores studerende starter egne firmaer og ansætter hinanden, fordi de kender uddannelsen og stoler på kompetencerne. Men mens de studerer, betragter de ofte ikke deres relationer som betydningsfulde. Først når de er færdige med uddannelsen og står uden job, begynder de at se sig om i deres netværk.

Vi får desuden via LinkedIn-gruppen som uddannelse en tæt kontakt til de studerende, som rækker ud over det tidspunkt, de dimitterer. Det er dem selv, der skal

opretholde profilen, så derfor har vi pludselig adgang til opdaterede e-mail-adresser, telefonnumre, information om deres jobsituation etc. I et lidt bredere perspektiv er de studerendes e-portfolier ikke længere kun tilstede under uddannelsen, men dele af et større livsperspektiv.

Vi har valgt at bruge LinkedIn, fordi det er et professionelt netværk: *"LinkedIn is an online network of more than 19 million experienced professionals from around the world, representing 150 industries"*, som de selv skriver. Formålet med LinkedIn er professionelt, så derfor skal man som bruger også godkende alle sine relationer – og på samme måde godkendes, før man får lov at være i netværk med nogen. Til gengæld tilbyder LinkedIn mulighed for at søge job eller at søge efter medarbejdere – og man kan give og modtage anbefalinger.

Reservationer

Vi fravalgte Facebook, fordi den bygger på venskabelige relationer, snarere end professionelle. Karakteristisk nok så består dit netværk på Facebook af "friends", mens det på LinkedIn består af "contacts". Samtidig bruges Facebook ofte til at vise private billeder af sig selv og andre i mere eller mindre pinlige situationer. Man kan ikke sikre sig, at uønskede billeder af en selv ikke dukker op under ens profil, hvis de "tagges" af andre. Det er dog muligt at fjerne denne tagging, men det kræver, at man holder øje med Facebook hele tiden.

Samtidig kræver det lidt mere at sammenknytte e-portfolien med Facebook. Når man opretter sin profil bliver man ikke bedt om at linke til andre ressourcer om én – det kunne fx være en e-portfolio. En Facebookprofil

kan ikke (i forhold til vores brug af e-portfolio) erstatte en e-portfolio. Det er muligt at knytte sider til en profil, hvor der kan skrives refleksioner – men det er ikke almindeligt i dagens Facebookprofiler.

Og dog ...

Til gengæld er Facebook meget brugt, som indledningen til denne artikel peger på. Den gruppe under Facebook, som studerende eksempelvis har oprettet for Multimediedesigner Odense har 163 tidligere og nuværende studerende som medlemmer. Vores LinkedIn gruppe har for nuværende 30 medlemmer.

Under konferencen "At vise sig" gjorde en af deltagerne opmærksom på, at skellet mellem den "professionelle" og den "private" profil måske i virkeligheden er kunstigt. Det, der giver en multimediedesigner job – er måske ikke først og fremmest professionelle kompetencer, læringskompetencer og relationer. Det er måske snarere det forhold, at hun eller han deler smag i film eller spil el. lign. med sin arbejdsgiver. Måske er Facebook's evne til at vise flere sider af personligheden dens styrke snarere end dens svaghed – i hvert fald i jobsøgningsøjemed.

Det vigtigste formål med at understøtte læring med en e-portfolio er imidlertid at "tvinge" den studerende til at reflektere over læringen. At spejle sig selv i ord og billeder i forhold til, hvordan man har udviklet sig og sine kompetencer – det fokus står i fare for at forsvinde i Facebooks virvar af filmquizzes, personauktioner og festbilleder. Derfor vil Facebook ikke (i første omgang) komme til at være vores valgte relationsressource for e-portfolier. ■

I et samfund af skuespillere og gøglere

– om autenticitet og selvfremstilling i en kultur af selviagttagelser

- Lars Bo Løfgreen

forskningsassistent, Knowledge Lab

Med masseudbredelsen af sociale teknologier såsom Facebook, LinkedIn, MySpace YouTube og Flickr er det blevet stadig sværere at afgøre, hvor grænsen går mellem selvfremstilling og det autentiske. Denne opløsning er ofte beskrevet negativt som en del af en bredere nynarcissistisk kultur med den effekt, at potentialerne ved de sociale teknologier ofte overses. Spørgsmålet er her ikke kun, hvad der sker med forestillingen om det autentiske, når rammen for det forestillede udvides, men også hvad det er for iagttagelsesformer, de nye teknologier tillærer os.

At se verden som en scene

Selvfremsstilling er hverken noget nyt eller unikt for de sociale teknologier. Snarere synes det at være et grundlæggende vilkår for moderniteten, at det enkelte individ, løsrevet fra stand og social herkomst må skabe sig selv i og efter egne forbilleder. Denne problematik er gennemgående for de modernitetstendenser, der især tager fart efter den franske revolution, og som tydeligt kan spores i de refleksioner over identitet, der er forfattet i perioden. I Rousseaus *Bekendelser* er det den selv-scenesatte selvudlevering, der er i centrum, og i Goethes *Wilhelm Meisters Læreår* selvudviklingen af de egne, indre færdigheder. Fælles for begge er teatret.

Modsat tidens universiteter og andre offentlige institutioner åbner teatret som social begivenhed og scenen som det fælles samlingspunkt nemlig for fremstillingen af et andet selv, der kan gå på tværs af de gældende sociale skel. I teatret, som skuespiller eller som tilskuer, befinder man sig i et normativt rum, der både tillader iagttagelse af andres adfærd og eksperimenter med ens egen. Kunsten, teatret og skuespillet gøres dermed her til det afgrænsede område, hvor enkeltindividet, ved at gøre sin adfærd til genstand for iagttagelse, får mulighed for at eksperimentere med anden adfærd end den forventede.

Asymmetriske og nær-symmetriske iagttagelser

I Goffmans studier af social adfærd foretaget i et mindre øsamfund i 50'erne og udgivet i 1959 er teatrets mulighedsrum for iagttagelse og selvfremstilling blevet

en generel indgang til enhver form for social interaktion. Goffmans væsentligste observation er her, at social adfærd er styret af forholdet mellem dels de bevidste oplysninger, vi vedgiver os, dels de ubevidste oplysninger, som vi den bevidste proces til trods, alligevel afgiver.

Forholdet mellem disse to, og ikke mindst vores fælles bevidsthed om denne distinktion, strukturerer således vores omgang med hinanden. Af eksempler peger

Goffman på servitricen, der vurderer kundernes tilfredshed ikke alene ved, hvad kunden eksplicit siger og gestikulerer, når hun kommer forbi, men også ved de signaler, kunden afgiver, når hun ikke er tilstede, såsom den hastighed, hvormed maden indtages og udtrykket, når maden tygges. Fligen af autenticitet ligger altså her i det, der undslipper sig vores opmærksomme blik i vores ellers selvbevidste selvfremstilling.

Kendetegnende for denne type af sociale interaktioner er derved et asymmetrisk forhold, hvor kunden iagttager servitricen og afstemmer sin reaktion med hendes forventninger og ønsker, mens servitricen dobbelt både iagttager kunden i og uden for umiddelbar kontakt. I forhold til netop denne form for iagttagelse og selvfremstilling muliggør de sociale teknologier en nærsymmetrisk indgang til forholdet mellem den, der fremstiller sig selv, og den, der iagttager.

Mellem de mange tests, lister over tidligere og nuværende gøremål og interesser, medlemskaber af grupper etc. er de sociale teknologier interessante, fordi de ligesom teatret skaber et afgrænset mulighedsrum for iagttagelse af andres selviagttagelser. Ved deres reducerede univers af øjeblikkeligt overblik over hvilke ændringer, der netop er foretaget rummer de som teknologi et tydeligt og værdifuldt indblik i andres korrektioner af sig selv. Det er dette indblik, der gør én kritisk, og det er præcis dette indblik, der skiller de sociale teknologier ud. ■

Reference

Goffman, Erving (1959) *The Presentation of Self in Everyday Life*, New York: Doubleday Anchor.

Thisted Struer Horsens Esbjerg Nordborg Svendborg Næstved Slagelse Kalundborg Nakskov Rønne

Teknologikaravanen er en vandrestilling, der vil inspirere dig til at udvikle produkter med IT i – intelligente og kommunikerende produkter.

***Dit produkt* kan også udvikles yderligere, hvis du får den rette inspiration.**

Besøg Teknologikaravanen og se hvordan.

Teknologikaravanen kommer i 2008 også til en by nær dig!
Hvis du vil vide, hvornår vi kommer, og hvad du kan få at se, så klik ind på www.teknologikaravanen.dk

ePortfolio – det personliga lärandet

- Roger Ellmin

Fil.dr. leg. psykolog, Ellmin & Ellmin

Tiden ropar efter personligheter och ett utbildnings-system där man kan lära som personligheter, utveckla en egen vilja, egna tankar och med lärares vägledning arbeta sig till egna kunskaper och bilda sig egna omdömen. Att vi idag är mer beredda att låta studenter lära utifrån personliga förutsättningar visar inte minst utvecklingen av ePortfolio. Den fjärde ePortfolio konferensen i Knowledge Labs regi gav viktiga bidrag till en utveckling av en pedagogik och teknik som stödjer varandra. Arbetet med ePortfolio belystes utifrån olika perspektiv: filosofi, psykologi, pedagogik, etik och teknik. Detta var angeläget då ePortfolio i sin tidiga historia dominerades av teknik- och kontrollaspekten och det fanns för lite (eller ingen alls) koppling mellan själva portfolion och portfolio-metodikens värdegrund och förhållningssätt. I dag är balansen mellan teknik och pedagogik tydligare och de didaktiska motiven för portfolioarbetet inriktade på huvudfrågorna: Vad ska läras ut? Varför ska det läras ut? och Hur ska det läras ut? Att dokumentera studenters lärande är inget nytt. Vad som är nytt med ePortfolio är fokus på den studerandes relation till det som dokumenteras, till sitt eget lärande och till sig själv som lärande individ. Den studerande är aktivt med och berättar historien om sitt eget lärande.

mänsklig verksamhet måste förstås och förklaras i det sammanhang (kontext) där den äger rum. Portfoliometodiken utgår från att lärande skapas i en social process (social konstruktivism). Varje enskild person konstruerar sin egen kunskap och tolkar ny information mot bakgrund av personliga erfarenheter, värderingar, tankar och känslor. Lärande måste förstås utifrån denna helhetssyn där den tänkande, kännande och handlande människan ses som en unik individ med såväl generella och speciella behov. Perspektivet är interaktionistiskt vilket betyder att den personliga lärmiljön skapas i interaktionen mellan person- och situations- (miljö) faktorer. Individens lärande är inte skild från den miljö som han/hon vistas i – i och utanför utbildningssystemet.

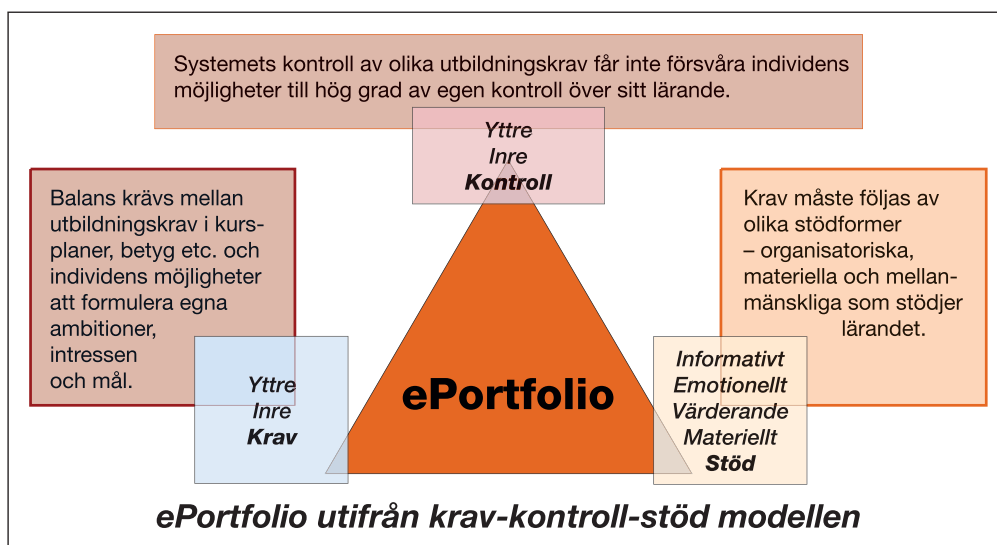
Portfoliometodikern har rymligheten som princip för lärandet: etniskt, socialt och pedagogiskt men också rymligt för olika begåvningar (mångsidig intelligens) och sätt att lära (lärstilar och lärstrategier). Detta kräver ett individuellt bemötande av varje enskild student. ePortfolio är ett viktigt instrument för att förverkliga den rymligheten och står för en mer dynamisk än statisk syn på lärandet. Det handlar om hänsyn taget till hur den personliga lärmiljön ser ut för varje enskild individ och vilka möjligheter det ger för lärande.

Den personliga lärmiljön (PLM)

Modern interaktionistisk psykologi säger oss att all

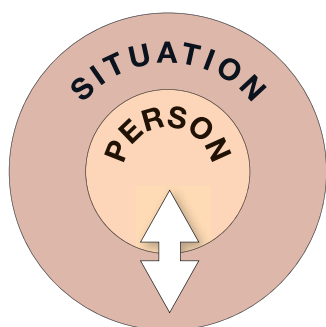
Portfoliometodiken representerar demokratiska värde-

ringar, frihet, ökad egen kontroll och rättvisa för alla. En ePortfolio får därför inte bara bli en teknikalitet eller ett nytt sätt för utbildningssystemet att ställa krav på och kontrollera sina elever/studenter utan måste markera att man visar respekt för människors integritet och att de bemöts som ansvarstagande individer, som söker en mening och har en förmåga att välja

DEN PERSONLIGA LÄRMILJÖN

– en helhetssyn på människan

”PERSONEN I SITUATIONEN”

Den tänkande – kännande – handlande människan i samspel med miljön

Teknikbeteenden 15–29 år:

- Nedladdat material som TV-program och filmer 34 min /dag
- Webbklipp från sajter som Youtube 24 min/dag
- Nedladdat material på bärbar spelare 5 min/dag

Tekniktillgång:

- 80 procent har bredband hemma
- 54 procent besöker ett socialt nätverk som Facebook, Myspace eller Bilddagboken
- 22 procent har dataspelskonsol i hemmet
- 17 procent har en bärbar mediaspelare som videoipod eller Playstation Portable

Källa: *Mediemätning i Skandinavien (MMS) och Medievision. Dagens Nyheter 29 mars 2008.*

med varandra. Sådana konflikter kan motverka studenternas intresse och motivation för att arbeta med ePortfolio i sitt lärande. Det kan locka fram motstrategier som mer handlar om att hantera själva kraven och kontrollen på bekostnad av kvalitet och djup i lärandet. Man anpassar sitt lärande efter hur systemet ställer sina krav och kontrollerar

väg. Ungdomar idag är vana att bli sedda som individer och har behov av att markera sig som individer. Den kanske viktigaste uppgiften för varje utbildningssystem blir därför att visa sina elever/studenterna att jag ser dig, jag tror på dig och jag ger plats för dig. ePortfolio är ett sätt att visa detta. Portfoliomethodikens förhållningssätt och bemötande är viktigt då den studerande idag mer än någonsin kan kallas ”den expressiva generationen”. De har inte socialiserats till att vara ”passiva elever” utan som aktiva individer. De vill bli sedda, markera sig och vara med och skapa – finna sig själv som ett led i sin kunskaps- och identitetsutvecklingen. Många lever en betydande del av sitt sociala liv på nätet. Internet idag är socialt, kreativt och involverande – och samtidigt personligt (ibland kanske för privat). Det handlar om ett nytt teknikbeteende med nedladdning, sociala sajter, sociala nätverk och dataspel. De flesta unga idag använder minst en timme per dag åt olika medieplattformar och därmed har också den personliga lärmiljön (PLM) förändrats. En väl utvecklad ePortfolio kan stärka lärandet genom att ta till vara den teknikkunskap och de erfarenheter av att hantera moderna medier som unga har. En sådan ePortfolio, som utvecklar såväl studenterna som själva utbildningssystemet, kan analyseras utifrån krav – kontroll – stöd modellen.

Dessa tre begrepp krav-kontroll-stöd får inte stå i konflikt

att de uppfylls. En sådan ePortfolio motverkar helt sitt syfte: att ge den studerande mer utbyte av sitt lärande och läraren mer vägledning i hur den enskilde studerande kan stödjas och stimuleras i sin läroprocess. En personlig ePortfolio är utformad så att dess ägare kan förse både sig själv och andra med väl organiserad och meningsfull information om lärandet – det faktiska och det önskade. Den innehåller material i text, ljud, bild och video, som så fullständigt som möjligt visar på ägarens förmågor, intressen och personliga kvaliteter. För att klara detta måste portfolioarbetet vara en integrerad del av undervisningen- och läroprocessen med den studerandes personliga lärmiljö som utgångspunkt. Den fjärde e-portfoliokonferensen gav både inspiration och god vägledning för det arbetet. ■

Referencer

- Ellmin, Roger (2006) *Rätt DoS för lärande – dokumentation och samtal*, Gleerups
- Ellmin, Roger (2008) *Att hantera konflikter i skolan – den andra baskunskapen*, Natur & Kultur

En aktie, der ikke taber i værdi

- e-portfolier set fra et ledelsesperspektiv

- Ida Borch

direktør, Orator.dk

Ida Borch har som uddannelsesleder på Multimediedesigneruddannelsen ved Erhvervsakademi Fyn ledelsesmæssigt været ansvarlig for implementeringen af e-portfolier til alle studerende siden 2003.

Som uddannelsesleder er man interesseret i, at pædagogiske tiltag kan betale sig. Økonomisk. Der er ikke meget filantropi over at drive en kortere videregående uddannelse, og derfor skal alle tværfaglige, teknologiske og tidskrævende initiativer være præget af et fælles ejerskab; alle, eller de fleste, skal kunne se fordelene ved at implementere noget, der er dyrt, tager tid og griber ind i andres undervisning. Andet er uansvarligt.

Havde vi handlet efter ovenstående udviklingspræmis, var e-portfolioet aldrig blevet til noget på multimediedesigneruddannelsen i Odense. Det var heldigt, at vi så stort på det fælles ejerskab. For så havde vi i dag ikke haft en platform til selvrefleksion, som har ændret præmisserne for at lave uddannelse. Takket være e-portfolioet finder de studerende ud af, hvem de selv er; underviserne, hvem det præcis er, de underviser; og ledelsen finder ud af, hvordan den enkelte studerende opfatter det, der foregår på studiet. Bruges denne viden aktivt, smitter det af på kvaliteten; det modvirker frafald, udvikler tværfagligheden og fremmer dialogen. For at kalde en spade for en spade: e-portfolier er godt for kundetilfredsheden og økonomien. Men det er en tung proces at få implementeret.

Blandt de ansatte – både tekniske administrativt personale og pædagogisk – var der i starten 2½ medarbejder ud af en stab på 11, der kunne se perspektivet. Den ene var udvikleren, den anden studievejlederen og den halve var undertegnede. Når det tog mig et års betænkningstid at gå med til projektet, var det fordi jeg vidste, at platformen var afledt af et 360graders analyseprojekt, og af mange grunde mener jeg risikoen for, at man kommer til at opleve sig selv om festens unaturlige midtpunkt er for høj i denne type evaluering.

Når vi alligevel valgte at investere i det og slippe det løs på de studerende – kunderne i butikken og dem, der udløser

løn til alle de undervisere, der ikke var spor interesserede i selv at udfylde et portfolio og lidt blege ved tanken om, hvad de studerende ville hælde i det – var det, fordi jeg havde tillid til, at udviklerens grundtanke var i orden. Dette var ikke et typisk 360-gradersværktøj, men en selvrefleksionsplatform – A room of ones own – hvis krav til møblering indledningsvis var ret stramt defineret, men hvis vision var båret af en ægte interesse i den, der skulle udfylde det: Hvem er du? Hvad vil du her? Hvad forventer du af os? Og – i bedste fald – lærer vi dig noget, du ikke vidste i forvejen - fagligt? Eller om dig selv?

Nogle vil hævde, at disse svar ligger implicit i enhver aflevering eller eksamen, og at det dækker behovet for viden. Det er ikke sandt. Enhver, der har været i en fredagsbar, ved, hvordan de studerendes selvformidling og refleksion over studierne koger – og nogle gange også koger over. Endelig har den beskedne viden, man får om mennesket bag gennem afleveringer og eksamener, den ulempe, at den bliver hos bedømmeren. Det betyder, at der går en masse viden tabt, fordi det holistiske billede forbliver skjult. Netop dette problem tilbyder e-portfolioet at løse. Uanset om man udfylder det dårligt, hæderligt eller fremragende, gestalter netop det et mere facetteret ethos, som medstuderende og undervisere har brug for, for at kunne forholde sig til det menneske, de skal arbejde sammen med. Hvadenten de skal undervise eller studere sammen med det.

Disse var grundtankerne, og man skal være slemt uinteresseret i sine studerende for ikke at tilslutte sig dem. Bekymringen hos medarbejderne bestod forståeligt nok i, om e-portfolioet ville blive en mellemting mellem en fredagsbar på skrift og et pligtbrev til forældrene fra sommerlejren; noget ingen undervisere kunne tage alvorligt, eller studerende ville gide udfylde. Sådan kom det ikke til at gå.

Mange funktioner

Som leder, der har fulgt e-portfolioets livscyklus på tæt hold over de sidste 5 år, kan jeg konstatere, at implementeringen har været en succes og de afledte sideeffekter overraskende og umulige at forudsige. I dag bruger vi ikke længere kun portfolioet som selvrefleksionsværktøj, der, når

det er dækkende udfyldt, giver adgangsbilletten til 2. semester. I dag har det mange flere funktioner.

De pædagogiske fordele er beskrevet andetsteds i dette magasin. For ledelsen og administrationen er e-portfolioet primært en database til at identificere de studerende: "Ham der med det røde hår, der aldrig siger ret meget" bliver identificeret på andet og mere end sine stamdata eller undervisernes fortolkning. Når der skal screenes ansøgere til Erasmus og DK/USA stipendier sker 1. sortering herfra, og efter udvælgelsen sender vi url'en til institutionerne, der så har et bedre billede af, hvem de modtager. Derved løfter det også en uddannelsesdiplomatisk opgave.

Mentorsamtaler

Vi har også valgt at koble eportfoliet på de mentorsamtaler, der gennemføres i starten af 1. semester med hver enkelt studerende. Det kvalificerer dialogen (og sparer tid), at man inden samtalen ved, hvorfor den studerende har valgt netop denne uddannelse og hvilke forventninger, der er til stedet. Det gør det lettere at rådgive, fx i forbindelse med gruppekonstellationer, ligesom det også har en målbar effekt på frafaldsproblematikken – af helt åbenlyse årsager: Er en studerende på vej væk, kan portfolioet bruges som baggrundsmateriale og samtaleoplæg i forbindelse med

en udredning af, om der er tale om et unødvendigt frafald eller et berettiget fravalg af uddannelsen.

Selvfølgelig ligger der med e-portfolierne en latent risiko for en konflikt, underviserne imellem og imellem ledelse og undervisere. Portfolioet kan, når det bruges forkert, blive et uformelt evalueringsværktøj: Som leder kan man bruge det til at monitorere kvaliteten af undervisningen ved at læse mellem eller på linjerne. Ligesom underviserne kan lune sig ved at læse smukke ting om sig selv og mindre smukke om deres kolleger. Vi har valgt en noblesse oblige-tilgang: Alle er i dag enige om, at fordelene ved e-portfolioet langt overstiger frygten for at underminere det ved at bruge det som noget, vi slår hinanden i hovedet med. Brugt rigtigt bliver det dog et af mange input til kvalitetsudvikling og er måske det mest brugbare sted at hente viden om virkningen af det, vi laver med de studerende.

Ved at bede de studerende udfylde portfolioet, forholder vi os ikke længere til dem som tabula rasa. De var noget før de kom til os, og vi tegner en aktie i dem som hele mennesker. Aktien er relativt dyr – målt i vedligehold og tidsforbrug – men den har vist sig at have et stensikkert afkast. ■

selvfølgelig interessant for os, men nok så vigtigt i et globalt perspektiv, hvis vi mener, at kloden kunne have brug for værdier som fx lighed, tillid og inklusion, fleksibilitet og respekt for naturen.

På de fælles møder var der desuden fokus på, *hvorfor* arbejde med portfolio i uddannelsessektoren og hvilke særlige begrundelser, der er inden for voksen- og efteruddannelse, hvor en stor gruppe af deltagerne forsøger at indhente og supplere en mangelfuld skoleuddannelse? Her samlede dialogerne sig om og tog farve af begrebet empowerment - myndiggørelse af det enkelte individ. Portfolio kan være med til at synliggøre den enkeltes kompetencer både for dem selv og for omgivelserne og dermed blive en støtte og et afsæt til at "tage magten over eget liv".

Når vi inddrog livslang læring som et vilkår i et dynamisk videnssamfund, blev det også tydeligt, at specielt e-portfolio med sin i princippet uendelige lagerkapacitet kunne blive det sted, hvor mennesker dokumenterer såvel formelle som reelle kompetencer.

Det særlige ved e-portfolio er, at man kan indtænke muligheden for flere forskellige typer af portfolio i samme proces. Dels inviterer teknikken til at samarbejde forskellige medier, udtryk og programmer, dels kan dokumenter genereret til ét formål bruges i nye sammenhænge. Jo mere, man har brugt sin e-portfolio, des flere muligheder for at sammensætte nye situationsbestemte præsentationer. Hermed bliver der muligheder for til stadighed at rekonstruere sin fortælling og fremdrage nye elementer. Ved at søge i den samlede mængde af dokumenter med forskellige selektionskriterier bliver det muligt at se nye mønstre og derigennem komme til nye erkendelser.

En elektronisk portfolio kan både generere knastør dokumentation og arbejde med æstetiske læreprocesser. Omvendt er det stadig sådan, at kun den fysiske portfolio dufter, smager og føles, kvaliteter der bestemt kan være afgørende i visse sammenhænge.

I en e-portfolio kan man arbejde med dokumentationsformer i et realkompetenceperspektiv og dermed fremvise personlige ressourcer og potentialer. Kombineret med muligheden for at arbejde med udtryksformer som billeder, grafik og lyd giver det næring til empowermentperspektivet.

Da vi mødtes for sidste gang i NordPort i Helsinki talte vi om den danske regerings oplæg for anerkendelse af realkompetencer, hvor der sluttes med: "Alt, det du kan, skal tælle". En af vores nordiske kollegaer troede vi sagde: "Alt, det du kan, skal t a l e" – og dermed fik vi med to bogstavers forskel illustreret, hvor forskelligt portfolio kan anvendes af modtageren:

- om det tæller som værdi, med risiko for at ende som evaluering og ikke myndiggørelse
- om det taler – for dig, og altså bliver et talerør og en myndiggørelse af ejeren. ■

Konferencer og selvfremstilling via mobiltelefon

- Anette Grønning og Lise Agerbæk

post doc., ph.d. og projektmedarbejder, Knowledge Lab

Under Knowledge Lab-konferencen "At vise sig: Selvfremstilling" fik vi lejlighed til at afprøve deltagerinddragelse via sms-kommunikation i et samarbejde med Responsfabrikken A/S og Connectia A/S. Men hvorfor overhovedet inddrage deltagerens mobiltelefon i en conference?

Sammen med internettet har mobiltelefonerne revolutioneret kommunikationen mellem mennesker, og mobiltelefonen har spredt sig til stort set alle samfundslag over hele kloden. I Europa er der nu flere mobilabonnementer end mennesker. Der er i dag 666 millioner abonnementer (Computerworld, 28.06.2007). I 2006 nåede antallet af mobilabonnementer også i Danmark et antal, der ligger over indbyggertallet og ligger midt i 2007 på 6,0 mio. I 1. halvdel af 2007 blev der sendt 5.824 millioner sms-beskeder i Danmark. Det svarer til 1,35 mio. beskeder i timen! (It- og Telestyrelsen, 2007).

Mobiltelefonen har således afgørende betydning for rigtig mange menneskers hverdag, hvilket bekræftes i flere europæiske undersøgelser. Hver 10. europæer føler sig eksempelvis afhængig af mobiltelefonen og siger, at mobilen er deres vigtigste ejendel (London School of Economics and Political Science). Undersøgelsen afslører samtidig, at hver tredje englænder mellem 16 år og 24 år anser mobiltelefonen som vigtigste ejendel. En af forklaringer lyder, at mobiltelefonen forstærker de helt fundamentale ting i mennesket.

Samtidig har de seneste års eksplosive udvikling i antallet af mobiltelefoner generelt og antallet af sms-beskeder i særdeleshed gradvist påvirket individets holdninger til mediet. To eksempler: 1) På offentlige steder fx i tog, på restauranter og i gågader er man holdt op med at undres over højtråbende mennesker, der fører samtaler lige ud i luften (via mobilen). 2) For få år siden ville man blive direkte fornærmet som oplægsholder, hvis tilhørerne åbenlyst sad og sms'ede under et foredrag. I dag er grænserne mere flydende. Vi har alle prøvet at sidde i møde, hvor en mødedeltager bliver ringet op og må forlade noget planlagt frem for det forstyrrende. Og det er ikke længere livsnødvendig information (fødsler,

dødsfald), der brydes op for. Der er dog fortsat tale om en hårfin balance: I mange skoler bliver læreren stadig fornærmet og konfiskerer mobiltelefonen fra både små og store elever.

Nogle mener, at man inden for de kommende 10 år ikke længere vil skelne mellem at være off line og on line. Præcis som vi i dag ikke overvejer, om der er elektricitet eller ej omkring os. Men så langt er vi altså endnu ikke i forhold til tanken om den allestedsnærværende digitale kommunikation. 80% af danskerne mener faktisk, at vi i Danmark er generelt dårlige til at udvise hensyn til andre, når vi taler i mobiltelefon. Det gælder både i det offentlige rum og i private sammenhænge. 40% af danskerne oplever ofte, at mobiltelefonen er et forstyrrende element, når de er sammen med venner og familie (Nordstatundersøgelse, marts 2008). På den anden side er villigheden over for at modtage information via mobiltelefon stærkt stigende: 650.000 danskere har eksempelvis accepteret at modtage reklamebudskaber via sms, og tallet er støt stigende.

På baggrund af denne hårfine balance med ret forskellige holdninger til mobiltelefoni og sms-beskeder (selvfølge eller forstyrrelse?) finder vi det interessant at undersøge, hvor langt man kan gå med hensyn til mobiltelefonens samtalerum i nye kontekster, herunder i forbindelse med sms-kommunikation og konferencer.

Derfor har vi i efteråret/foråret 2007-2008 deltaget i tre konferencer. Konferencerne var vidt forskellige, både hvad angår lokation, målgruppe, deltagerantal, emne og programopbygning. I forhold til inddragelse af deltagerens mobiltelefon via sms-tiltag eksperimenterede vi på de tre konferencer med alt fra ingen til forholdsvis høj mobil videndeling.

Mobiltelefonen som kontekstmarkør

At mobiltelefonen potentielt bringer viden rundt er sådan set ikke til diskussion. Men hvorledes kan vi anskue mobiltelefonen i forhold til læring? I vores optik er læring altid defineret af og definerende for specifikke kontekster. Mobiltelefonen kan derfor både være med til at definere

en læringskontekst og forbinde kontekster og mønstre af aktiviteter. En kontekst er defineret af forskellige forhold og artefakter. Hvis disse kulturelt definerede kontekstmarkører udvides eller redefineres, vil aktørernes meningstilskrivning derfor være bestemt af, hvilken legal status kontekstmarkøren har. Det vil sige, at hvis mobiltelefonen går fra at være en kontakt til konferencens omverden (eller måske en mulig semilegal flugtrute i forhold til et kedeligt indhold) til at være en del af konferencens legitime kontekst, så vil mobiltelefonen blive en kontekstmarkør i forhold til konferencen og dermed indgå som en medierende aktør for konferencens proces og struktur. - Og således vil mobiltelefonen naturligt kunne blive en del af den læring, som foregår.

På konferencen "At vise sig: Selvfremstilling" valgte vi at lade deltagerne svare på sms'er fra os før konferencen, i pauser og efter konferencen (se spørgsmålene på næste side). Meningen var, at deltagerne ikke skulle bruge mobiltelefonen midt i et oplæg. I konferencens pauser fik deltagerne besked om resultatet af det seneste spørgsmål via moderatoren, nogenlunde samtidig med at det næste

spørgsmål bippede ind på telefonerne rundt omkring i lokalet (selvom vi faktisk havde opfordret deltagerne til at sætte telefonen på lydløs). Alle spørgsmål blev formuleret, så de fyldte maks. 160 karakterer, og på den måde pressede vi vores budskaber helt sammen. Dette var en meget vanskelig, men interessant og givende øvelse.

Det vanskeligste var at finde indhold til spørgsmålene. Som udgangspunkt en banal opgave: at tage fat i de enkelte oplægsholdere og bede dem formulere et spørgsmål, som de brændende ønskede sig svar på, og som de nu havde mulighed for at få konferencedeltageres holdning til. Men det viste sig at være nærmest umuligt. Vi formoder, at det er fordi de enkelte indlægs- holdere ikke helt forstod muligheden med sms til deltagerne, dels fordi de enkelte oplægsholdere en uge eller to før konferencen ikke kunne formulere spørgsmålet.

Dernæst viste det sig vanskeligt for 15-20% af målgruppen at afgive et mobilnummer. Enkelte havde

Spørgsmål og svar på konferencen "At vise sig"

[4 dage før konferencen]

1) Hvad forbinder du med "At vise sig"?

A: At pynte på virkeligheden (13%), B: At blive set (31%),

C: At fortælle om sig selv (56%)

Svarprocent: 29%

[Dag 1 kl. 12:15]

2) Tror du, at kravene til selvfremstilling er:

A: Overdrevne (8%), B: Stadigt stigende (63%), C: Farlige (4%), D: Ligegyldige (ingen)

E: Uomgængelige (25%)

Svarprocent: 43%

[Dag 1 kl. 15:00]

3) Bruger I på din arbejdsplads portefolier som metode?

A: I høj grad (14%), B: I mindre grad (18%), C: Slet ikke (68%)

Svarprocent: 39%

[Dag 1 kl. 16:15]

4) Mener du, at man kan evaluere portefolier retfærdigt?

A: Ja (40%), B: Til en vis grad (40%), C: Nej (20%)

Svarprocent: 27%

[Dag 2 kl. 12:15]

5) Når du arbejder med refleksion, er det så

A: Uformelt (25%), B: Som del af undervisningen (10%),

C: Som en læringsstrategi (65%)

Svarprocent: 36%

[Dag 2 kl. 15:00]

6) Hvad bliver dit næste skridt med portfolio?

A: At inddrage socialt software (14%), B: At

personliggøre uddannelsen (57%), C: At

internationalisere (29%)

Svarprocent: 13%

[Dag 2 kl. 16:15]

7) Bruger I læremidler til portfolio?

A: Ja (30%), B: Nej, vi har selv skrevet noget (20%), C: Vi

har ikke portfolio (50%)

Svarprocent: 18%

[Dag 2 kl. 17:00]

8) Tak, fordi du deltog i konferencen. Vi vil bede dig evaluere dagene på en skala fra 1-5, hvor 1 er dårlig og 5 er rigtig god.

1: ingen, 2: ingen, 3: 22%, 4: 61%, 5: 17%

Svarprocent: 32%

ikke en mobiltelefon, en del kunne ikke huske nummeret på deres mobiltelefon ved tilmelding til konferencen og senere viste det sig, at et par deltagere havde opgivet et forkert mobilnummer, mens andre havde glemt mobiltelefonen på selve konferencen.

Moderatorens oplevelse

Moderatorens opgave i forbindelse med konferencen "At vise sig – selvfremstilling" er - som altid ved konferencer - at binde de forskellige oplæg sammen ved at takke for et oplæg, mens der lægges op til det næste.

Det kunne man kalde den 'faglige' opgave – den at holde konferencens faglige formål og mål i sigte, mens deltagerne holdes orienteret om, hvordan det enkelte oplæg forholder sig til dem. Ideelt set drejer denne opgave sig om at vise deltagerne den faglige sammenhæng mellem oplæg, efterfølgende diskussioner og workshops – det man kunne kalde konferencens "episke forløb". Den rigtig gode conference har en

begyndelse, en midte og en slutning, som den gode roman.

En anden opgave kunne man kalde 'logistisk' – den at holde konferencedeltagerne orienteret om, hvor og hvornår de enkelte oplæg finder sted, hvor aftenens middag skal foregå, hvor man finder toiletter, hvem der kan skaffe en taxa etc. Samtidig er en vigtig del af arbejdet at holde tidsplanen.

Oftentimes er der ganske kort tid til at udføre begge opgaver – det skal ske mellem oplæg og på en sådan måde, at deltagerne ikke føler, at de spilder tiden. Det går især ud over de logistiske opgaver, som jo på mange måder er mindre interessante for deltagerne, som er kommet for det faglige indhold.

På konferencen "At vise sig – selvfremstilling" gav sms-tjenesten moderatoren yderligere en opgave – håndteringen af den anonyme dialog mellem deltagere og arrangører via sms-tjenesten.

Præsentation af resultaterne

Resultaterne blev overbragt i forskellig form, da moderator i pauserne ikke altid kunne nå at lave en grafisk fremstilling af resultatet, som kunne vises på en powerpoint. Det kunne nås med de resultater (spørgsmål 3 og 7), som lå parat fra dagen før, men ikke med dem, der foregik i løbet af dagen. Så ved disse spørgsmål blev resultatet blot skrevet på tavlen eller på et whiteboard som talværdier ud for svarets bogstavnummerering. Det blev fulgt op af en mundtlig beskrivelse af spørgsmålet. Men det kræver alligevel, at deltagerne kan huske spørgsmålets ordlyd for at forstå resultatet – hvilket ikke altid er tilfældet.

Svarene gav en særdeles god anledning til at sætte et oplæg i gang, fordi deltagerne fik præsenteret et indhold, som de jo selv havde været medskabende i. Deres handling (at svare på sms) var ikke meningsløs, når de fik præsenteret svaret. Det kunne være svært at nå at putte sms-opgaven ind mellem den faglige og den logistiske opgave, men det virkede som en udmærket åbner af det næste indhold.

Når hvert svar forelå, fik moderator svaret overbragt på en seddel. Det ville imidlertid have været mere ligetil, hvis svarene havde foreligget i en form, så man grafisk nemt kunne vise resultatet, eksempelvis i form af præfabrikerede slides med spørgsmålsteksten og evt. en grafisk skabelon (diagram, lagkage). En anden mulighed vil være at sætte en monitor op i konferencelokalet, så svarene vises elektronisk uden arbejde for arrangørerne. Til gengæld må det formodes, at en metode à la "vi stemmer i folketingssalen", hvor svarene fremgår, mens de afgives, vil kunne påvirke deltageres valg af svar.

Hvad kan vi konkludere?

På baggrund af vores få, men grundige studier af anvendelsespotentialer i forbindelse med sms-beskeder på tre vidt forskellige konferencer – hvoraf "At vise sig: Selvfremstilling" blot er en af dem, må det konkluderes, at sms-beskeder har et stort potentiale i en konference-kontekst, da den mobile dialog virker motiverende på konferencedeltagerne. Sms-beskeder er således en oplagt mulighed, dels når der skal etableres sammenhæng i selve konferencen, dels når der under og efter konferencen skal netværkes. Det kræver dog, at deltagerne er - eller har lyst til at blive - "teknologisk mobiltelefon- og sms-modne".

Med teknologisk modenhed mener vi i forbindelse med sms-beskeder som kommunikationsform, at konferencedeltagerne udover at være i besiddelse af en mobiltelefon skal have et vist kendskab til sms-beskeder som kommunikationsform eller i det mindste være åbne og nysgerrige over for dette. Deltagerne skal med andre ord forstå betydningen af at skulle sætte mobiltelefonen på lydløs under konferencen, af at føle sig beriget og ikke forstyrret af meddelelser under konferencen, af at svare hurtigt på spørgsmålene og ikke være forbeholden over for formen eller anvendelsen af dens muligheder. Samtidig skal oplægsholderne inden konferencen være åbne over for at samarbejde om spørgsmål og mobile muligheder.

Det skal også fremhæves, at det vil fremme konference-deltageres motivation, hvis det tydeliggøres, hvorvidt de opnår anonymitet via sms-beskederne, hvem der skriver sms-beskederne, og hvad deltageres svar anvendes til.

Vi indledte med at pege på betydningen af, at mobiltelefonen af konferencedeltagerne bliver accepteret som en del af konferencens legitime kontekst. I så fald vil mobiltelefonen blive en kontekstmarkør i forhold til konferencen og dermed indgå som en medierende aktør for konferencens proces og struktur. Og på den måde vil mobiltelefonen naturligt kunne blive en del af den læring, som gerne skulle foregå. Som artefakt skaber mobiltelefonen langt færre problemer end forventet, selv for den målgruppe, som endnu ikke er så teknologisk moden. Hvis man ydermere formår at kreere vedkommende spørgsmål og et fagligt/episk sammenhængende forløb via sms, vil der være et stærkt grundlag for at udvikle et fælles sprog, som på flere niveauer vil kunne nedbryde den psykologiske distance og skabe "hul igennem" blandt konferencedeltagerne. Denne øgede tilstedeværsfølelse vil være et godt komplement til en konferences øvrige aktiviteter, både i faglig og social sammenhæng.

Læs mere

Rapporten: "Mobil viden. Mobilens samtalerum som konferenceredskab" kan downloades fra Knowledge Labs hjemmeside eller rekvireres ved henvendelse til sekretariatsleder Kurt Kjær Olesen. ■

Realkompetence på dagsordenen?

- Niels Henrik Helms

direktør, Knowledge Lab

Den uddannelsespolitiske dagsorden

Alle skal have gode muligheder for og lyst til at lære nyt hele livet, sådan lyder en af målsætningerne i Danmarks strategi for livslang læring. Her er bedre vejledning og rådgivning, anerkendelse af realkompetencer samt sammenhæng og overskuelighed i uddannelsessystemet centrale indsatsområder. Vi lever i en globaliseret verden, hvor et videnssamfund som det danske har store muligheder. Men det stiller krav om, at vi fortsat skal dygtiggøre os og bruge vores ressourcer på en hensigtsmæssig måde. Erfaringer og læring opnået uden for de traditionelle uddannelser er her en vigtig, men ofte upåagtet, ressource. Anerkendelsen af disse kompetencer øger motivationen for uddannelse og gør at uddannelse kan sættes sammen på måder, der både tager hensyn til den enkelte og udnytter samfundets uddannelsesmæssige ressourcer bedst muligt. Knowledge Lab har været involveret i en række udviklingsarbejder omkring realkompetence og også portfolioen spiller en central rolle i forhold til dokumentation af realkompetence.

Kompetence og realkompetence

Vi har kendt til begrebet kompetence i mange år, men i forskellige betydninger. Den "gamle" betydning, hvor det udtrykker en formel ret til dette eller hint. I dagligsproget kender vi det fra udtryk som "Det har jeg ikke kompetence til at afgøre", hvorved vi naturligvis forstår, at det har jeg ikke en formel ret til at afgøre! Hvis jeg siger det til en yngre medarbejder, kigger de ofte underligt på mig. De forstår det nemlig på den nye måde, hvor kompetence nærmest udtrykker det, man kan og vil. Anvendt på den måde taler vi om et låneord fra managementteorier, hvor der tales om virksomhedens

særegne kompetence: Netop det særlige og måske endog svært kopierbare, som virksomheden kan. Det skaber selvfølgelig forvirring, at vi både har et "gammelt" udtryk fra klassisk bureaukrati og så denne nye udgave. Nu bliver vi så bedt om at afdække og

dokumentere "realkompetence". Umiddelbart står spørgsmålstegnene så i kø, for hvis kompetence er det man kan og vil, hvad er så realkompetence? Kompetence må vel være realkompetence, ellers er det vel slet ikke kompetence? Nej, sådan er det ikke helt,

for nu taler vi så om et begreb, som skal beskrive det, vi kan samlet, altså uanset om det er noget, vi har tilegnet os i skolen, arbejdslivet eller i fritidslivet.

Realkompetence omfatter således en persons samlede viden, færdigheder og kompetencer, uanset hvor og hvordan de er erhvervet. – så kort og godt og præcist kan det siges, hvis vi spørger Undervisningsministeriet.

Vi lærer i mange sammenhænge

Realkompetencebegrebet sætter fokus på, at læring sker i andre sammenhænge end inden for det formelle uddannelsessystem, og videre, at der er et samspil mellem den læring, der sker i forskellige sammenhænge. Realkompetence*vurderingen* sætter fokus på, at læringen fra andre sammenhænge end den formelle uddannelse skal synliggøres, dokumenteres og valideres som kompetencer, hvis den skal indgå i og understøtte livslang læring.

Kodificering, beskrivelse og validering af kompetencer foregår almindeligvis i de formelle uddannelser, hvor der findes systemer og processer for denne transformation fra læring til formelle kompetencer. De relevante dele af den læring, der foregår i uddannelserne, dokumenteres således som formelle kompetencer. Det sker konkret ved hjælp af karakterer, uddannelsesbeviser etc. Gennem denne tilskrivning kan kompetencerne indgå i et udvekslingssystem mellem forskellige dele af uddannelsessystemet og i forhold til andre systemer.

Formelle kompetencer udtrykker således dels uddannelsessystemets legitimitet over for andre systemer, dels en

afgrænsning af uddannelsessystemet i forhold til disse andre systemer.

Realkompetencevurdering betyder, at der i forbindelse med tilskrivning af kompetencer ikke alene skal ses på de aktiviteter, der foregår inden for uddannelserne, men også på den læring, der sker i andre sammenhænge. Det er almindelig anerkendt, at læring ikke kun sker i uddannelserne. Vi kan her skelne mellem forskellige sammenhænge for læring, hvor der skelnes mellem:

Formel læring foregår i et system, hvor formålet er at lære med henblik på at opnå offentligt anerkendte formelle kompetencer eller kvalifikationer. Det formelle uddannelsessystem har således centralt fastsatte regler og meritangivelser.

Ikke-formel læring, der foregår uden for de formelle uddannelsessystemer og normalt ikke fører til egentlige uddannelsesbeviser. Den foregår i et system, hvor formålet er at lære, men ikke med henblik på at opnå offentligt anerkendte formelle kompetencer. Som eksempler på ikke-formel læring kan nævnes et leverandør-kursus på en arbejdsplads eller et tillidsmandskursus. Her kan der forekomme prøver og certificeringer, men de er ikke en del af det formelle, nationale uddannelsessystem. De folkeoplysende skoleformer har ikke-formel læring som deres primære målsætning og har ikke tradition for prøver.

Uformel læring er en del af hverdagslivet. I modsætning til formel og ikke-formel læring sker uformel læring ikke i

sammenhæng med aktiviteter, der er planlagt med henblik på læring. Den uformelle læring er tværtimod karakteriseret ved at være tilfældig og ustruktureret. Den sker, når vi ser tv, når vi hjælper børnene med lektier, når vi taler med naboer og venner, når vi drøfter med kolleger, hvordan et problem skal tackles – vi tænker ikke bevidst på at lære noget nyt af det, men der finder en masse

uformel læring sted. Den enkelte opfatter det derfor ikke som noget, der bidrager til hans eller hendes viden og færdigheder. Uformel læring finder sted i arbejdslivet, i fritidslivet - og i uddannelsesinstitutionerne. Meget af det, der læres i uddannelserne, er ikke en

del af pensum, men præger den enkeltes erfaringer og kapaciteter.

Denne tredeling er almindeligt brugt både herhjemme og internationalt. Den er altså et forsøg på at systematisere det forhold, at vi lærer i mange sammenhænge. Men der er i hvert fald en afgørende forskel på læring i en uddannelse og fx på en arbejdsplads eller i en familie. Vi lærer på uddannelsesinstitutionen, fordi det er formålet med uddannelse. Vi lærer ikke på arbejdspladsen, fordi det er formålet med virksomheden (den skal producere, tjene penge, lave service etc.). Vi sætter ikke børn i verden for at lære om børnepasning, men vi lærer en masse af det, fordi vi skal have børnene og familien til at trives.

Realkompetencen er summen af alle disse kompetencer. For at noget kan være en realkompetence, skal det være en reel kompetence – noget den enkelte faktisk kan bruge og vise i konkrete sammenhænge. Men med et forbehold, idet der ved anerkendelsen af realkompetencer ved indgang til uddannelse også skal medregnes de formelle kvalifikationer (fx en studentereksamen), uden at ansøgeren nødvendigvis fortsat kan det pågældende. – Det er der sikkert mange, der sætter pris på.

Det kritiske punkt

Udfordringen er naturligvis, at den mangfoldighed af læring, der sker i andre sammenhænge end de formelle uddannelser nu skal kodificeres, dokumenteres og valideres i forhold til netop de formelle uddannelser. Transformationen fra læring til formelle kompetencer er en del af skolens hverdag, og skolens aktiviteter er indrettet netop med henblik på denne transformation. Det betyder, at når det formelle uddannelsessystem retter sin optik på uformel og ikke-formel læring har det lettere ved at se, hvad det er, der ikke er, hvad den kommende elev eller studerende mangler end, hvad det er vedkommende kan, men som netop ikke er kodificeret som eller med henblik på formelle kompetencer. Det er en gensidig udfordring, hvor uddannelserne skal træne deres iagttagelsesevne i forhold til ikke-skolare kompetencer og værdien af disse og hvor den enkelte og ikke mindst fx virksomheder og organisationer skal øve sig i at italesætte og begrebsliggøre den kompetence, de har eller er med til at udvikle. Realkompetence er den begrebslige ramme for dette fælles projekt, men kun samspillet og dialogen kan skabe et fælles sprog og referenceramme, og en gensidig anerkendelse af nytte og egenværdi er betingelsen for, at en sådan proces kan udfoldes.

Sammenhæng og den globale udfordring

Kompetence hører således vores moderne tid til. Vi skal være gode, og vi skal fortsat udvikle vores kompetencer, hvis vi skal gøre os gældende. Vi skal ikke alene være gode til at udvikle viden i traditionel forstand, men også kompetente til at indhente, dele og ikke mindst udvikle viden. Samtidig er de kulturelle normer, som vi orienterer

os i forhold til, ikke så tydelige, endside så entydige som tidligere; og når meningen på den måde ikke på forhånd er givet i forskellige og stadig mere mangfoldige livssammenhænge, bliver forhandling om værdier og fortolkning en betingelse for

at kunne skabe både individuel og fælles sammenhæng og mening.

Italesættelsen af nye ressourcer – det vil sige en bredere forståelse af de menneskelige ressourcer eller den humane kapital, om man vil – udsiger dermed en bredere og ikke mindst mere dynamisk forståelse af viden, læring og kompetence. I hverdagslivet, herunder ikke mindst i arbejdslivet, er læring blevet en "succesteknologi", som allieret med kompetencebegrebet er blevet svaret på videnssamfundets udfordringer.

Globaliseringen er på mange måder en enestående fordel for Danmark. Vi er på vej til at blive et videnssamfund, som i kraft af globaliseringen har adgang til stort set alle markeder, men også mulighed for mange andre former for samspil. Vores stærkeste og også eneste kort er her de menneskelige ressourcer, en vidende befolkning, velfungerende uddannelser og kompetente samspil mellem virksomheder, uddannelser og vidensinstitutioner. Men det er også en udfordring, hvis alle skal være med, og hvis vi skal fastholde og udvikle netop den sammenhængskraft i vores samfund, som netop har gjort os til et velfungerende videnssamfund. Kompetence og kompetenceudvikling er dermed en afgørende del af dagsordnen. ■

FAKTABOKS

Undervisningsministeriets e-portfolio til dokumentation af realkompetencer
<http://www.minkompetencemappe.dk/>

Undervisningsministeriets værktøj til dokumentation af generiske kompetencer udviklet inden for den 3. Sektor:

<http://www.realkompetence-forening.dk/>,
<http://www.realkompetence-frivillig.dk/> og
<http://www.realkompetence-folkeoplysning.dk/>

Disse værktøjer er udviklet af Knowledge Lab.

Undervisningsministeriets håndbog:
"Realkompetencevurdering inden for voksen- og efteruddannelse - en håndbog" (2008)
<http://pub.uvm.dk/2008/rkvivoksen/index.html>

Knowledge Lab har medvirket til udformningen af denne håndbog.

Nationalt Videncenter for Realkompetencevurdering

Knowledge Lab indgår også i Nationalt Videncenter for Realkompetencevurderinger (<http://www.nvr.nu/>)

... med på kanten

Forholdet mellem "at vise" sig og "at skabe sig"

- Birthe Lund

lektor ved Institut for Uddannelse, Læring og Filosofi, Aalborg Universitet

På konferencen "At vise sig - selvfremstilling" sluttede lektor Birthe Lund sit indlæg med at fundere over konferencens titel. Hvis man er opvokset i Jylland, er det ikke godt *at vise sig*. Det betyder at prale eller at føle sig bedre end andre. Det er næsten lige så slemt som *at skabe sig*, for det betyder at være urimelig eller at gøre sig til. I den moderne tilværelse, hvor selvfremstilling er almindelig, får begge udtryk en noget u-jysk betydning. Artiklen er yderligere refleksioner over dette forhold.

Det er en gennemgående antagelse, at *selvfremstilling* er en del af det moderne liv, ligesom det ses som en individuel og krævende opgave *at skabe sig selv*. Det er en nærliggende antagelse, at man med e-portfolie kan sammenknytte begge disse opgaver og dermed understøtte den lærende i både "at skabe sig selv" og "at fremstille sig selv". Selv om der er forskel på at "vise sig" på Facebook og "vise sig" ved en eksamen, kræver det store overvejelser at bestemme, hvordan man ønsker at fremstå.

Med *præsentationsportfolien* har den studerende mulighed for at fremstille sig selv ved eksamen gennem udvalgte læringsprodukter, der er fremstillet over tid. Præsentationsportfolien giver indtryk af hvad man kan præstere repræsenteret ved udvalgte læringsprodukter, altså udvalgte produkter, som man ønsker *at vise frem* ved eksamen, og som man vil lade sig bedømme på grundlag af. En præsentationsmappe kan give grundlag for en eksamen baseret på læringsprodukter, der er fremstillet over en længere periode, også af produkter der kan være udført i samarbejde med andre, og produkter man har fået hjælp til at forbedre. Den kan på den måde give indtryk af både, hvad man kan præstere alene og med hjælp fra andre. At eksaminere på baggrund af et produkt, man har fået "hjælp til at producere" er fortsat kontroversielt, såfremt eksamensformålets opgave er eksamination af, hvad man er i stand til at producere inden for et afgrænset tidsrum uden hjælp fra andre, og på den måde få et retvisende billede af, hvad den lærende egentlig kan. Bag en sådan eksamenstænkning gemmer der sig en (implicit) antagelse om, at videnskabelse primært foregår isoleret og på baggrund af kognitive processer i det enkelte individ, i modsætning til såkaldte

socialkonstruktivistiske læringstilgange, hvor læring ses som et resultat af interaktion mellem individer, båret af sprog og medieret af redskaber. Læring opfattes i det sidstnævnte perspektiv som situeret, placeret i en bestemt kontekst, hvilket har betydning for vurderingen af, i hvilket omfang læring kan "transformeres" fra en kontekst til en anden og overføres af et enkelt individ. Begge positioner kan i den forstand forholde sig kritisk til individuelle præsentationsportfolier som udtryk for kompetence og som grundlag for bedømmelse af viden og kompetence. I det ene læringsperspektiv vil man forholde sig kritisk til det individcenterede perspektiv på læring og kompetence, som præsentationsportfolien kan ses som udtryk for. I det andet læringsperspektiv vil man forholde sig kritisk til, om man får et retvisende billede af individets kompetence, fordi man ikke har tilstrækkelig indblik i læringsproduktets forhistorie og dets "produktionsbetingelser". Kan man være sikker på, at det faktisk er den lærende selv, der har produceret det der danner grundlag for bedømmelsen?

Hvis præsentationsportfoliens opgave er at vise, hvad man kan ved en afsluttende eksamen, er det oplagt, at man ønsker "at vise sig" på en overbevisende måde gennem udvælgelse af de ypperste produkter produceret over tid, men det forudsætter også, at man rent faktisk har produceret så meget, at der er noget at vise frem. Det *kan* være vanskeligt at sætte ind med en omfattende produktion kort tid før eksamen, hvorfor præsentationsportfolier i en uddannelseskontekst, ofte vil være forbundet med *læringsportfolier*, der kan danne grundlag for en løbende evaluering. I læringsportfolien er tanken, at man gennem øget opmærksomhed på egen læreproces og metakognition, gennem egne læringsmål bliver opmærksom på sin egen læreproces og dens udvikling. I læringsportfolien tillægges det at sætte sig personlige læringsmål en afgørende betydning. Individet skal tidligt i processen gøre sig klart, hvad det vil lære, hvordan og hvad det vil kræve at indfri disse læringsmål. Gennem løbende feedback får den lærende indtryk af, hvor tæt på eller langt fra man er fra indfrielse af disse mål. Læringsportfolier er derfor et afgørende redskab, når intentionen er at lade den lærende tage ansvar for egen

Birthe Lund holder oplæg på konferencen "At vise sig"

læring. Gennem læringsportfolien kan den lærende monitorere sig selv, og opmærksomheden rettes dermed mod individets læring og udvikling. Det er nærliggende at postulere, at man dermed skaber et læringsmiljø, hvor de individuelle læreprocesser tillægges stor betydning. Man kan hævde, at læringsportfolien gennem at påvirke og skabe læring retter opmærksomheden mod "at skabe sig selv" i et processuelt perspektiv. Blandt de centrale spørgsmål er: "Hvad kan jeg nu, sammenlignet med hvad jeg kunne tidligere"? "Hvordan kan jeg synliggøre denne forskel"? At lade den enkelte dokumentere progression er en udfordrende opgave, bl.a. fordi den er tæt forbundet med hvad der i øvrigt foregår i undervisningen, hvilke rammer der er for denne, og hvilke krav der fremgår af læseplaner m.m. Læringsportfolien består således ikke blot af læringsprodukter, men også af refleksion over fremstillingen af disse, og antagelsen er, at refleksionen i sig selv virker fremmende for læringen.

På den måde er der en tæt forbindelse mellem præsentationsportfolien, der giver mulighed for "at vise sig" og læringsportfolien, der giver mulighed for "at skabe sig".

I portfoliedidaktikken tilstræbes en tæt forbindelse mellem "at skabe sig" gennem løbende feedback og synliggørelse af læreprocessen for den lærende og for andre og præsentationsportfolien, der er baseret på at fremvise læringsresultater, og på den måde give et så

retvisende billede af den lærendes udvikling og kompetence gennem præsentationen. Men præsentationsportfolier kan også fungere afkoblet fra processen, som en art CV, hvor det er en central opgave at vise sig frem, så man fremstår bedst muligt.

En præsentationsportfolie kan principielt stå alene og kun den, der vil vise sig, har indflydelse på præsentationens form og indhold. Man kan på nettet gennem elektroniske og offentlige "portfolier" synliggøre og vise sig frem. Uheldigvis kan der være forskellige kriterier for, hvad det vil sige at fremstå bedst muligt, og de sættes ikke af den der viser sig frem, men af dem der kigger på. På Facebook ønsker man at fremstå så tillokkende, at man kan tiltrække sig en stor vennekreds, der selv melder sig til. Det kræver at man kan opfylde deres kriterier for venskab og netværksdannelse. Der kan imidlertid være stor forskel på, hvordan man ønsker "at vise sig" som 20-årig studerende over for venner og veninder, hvor det "at skabe sig" har en helt anden og positiv betydning – det er en kvalitet "at skabe sig" fjollet, "dullet", "fordrukken" m.m. At leve op til skiftende forventninger kræver løbende revision og opdatering, for man må løbende "vise sig" på en både forventet og alligevel nyskabende måde. Det kan derfor være en stor udfordring "at vise sig" på nettet, da man over for vennerne ønsker at fremstå som interessant, sexet, sjov etc., mens man overfor undervisere og potentielle arbejdsgivere, ønsker at fremstå som "seriøs", "kompetent" og "intelligent". Derfor kan det være en stor udfordring, at man i samme net-offentlighed skal redigere sin biografi og "vise sig" på forskellig måde. Potentielle arbejdsgivere kan kigge ind på Facebook og google en ansøger, og den 20-årige studerende står derfor over for et vanskeligt valg, både når det handler om "at skabe sig" og om "at vise sig". Grænsen mellem den private sfære og den offentlige sfære er flydende, og det er overladt til den enkelte at trække grænsen mellem disse sfærer og være opmærksom på, hvem det egentlig er, man viser sig overfor, og hvordan man ønsker at fremstå. Et sådant dobbeltboghoderi kræver sin mand- og kvinde – hvis man er klar over udfordringen og forstår dens betydning, hvad mange ikke er endnu. ■

Seminar om realkompetencer

Interface til læring

Alle skal have gode muligheder for og lyst til at lære nyt hele livet, sådan lyder en af målsætningerne i Danmarks strategi for livslang læring. Her er bedre vejledning og rådgivning, anerkendelse af realkompetencer samt sammen-hæng og overskuelighed i uddannelsessystemet centrale indsatsområder.

På seminaret skal vi undersøge spændingsfeltet mellem virksomheder og uddannelse, og vi skal lære om metoder og Best Practice til, hvordan arbejdet med kompetencer kan styrke livslang læring og strategisk udvikling.

Yderligere oplysninger på www.knowledgelab.dk og www.eportfolio.dk.

Program

Niels Henrik Helms, direktør, Knowledge Lab, vil diskutere realkompetencevurderingens brug og formål

Sonja Stokholm, partner, Knowentia vil fortælle om Knowentias realkompetencevurderingsværktøj

Caraman Nela Thorup, Global Training Manager, Danfoss Drives vil tale om Danfoss Drives' erfaringer med strategisk kompetenceudvikling af medarbejdere

Kenneth Gitz, IBM, vil fortælle om en rapport, som IBM har udarbejdet om danske og internationale virksomheders manglende evne til at arbejde systematisk med kompetenceudvikling af medarbejdere

Kirsten Aagaard, centerleder, Nationalt Videncenter for Realkompetencevurderinger, vil fortælle om centerets aktiviteter

Målgruppe

Virksomhedsledere, HR-medarbejdere og uddannelsesinstitutioner, der er optaget af, hvordan efteruddannelse, læring i virksomheden og strategisk udvikling kan spille sammen.

Tid og sted

27. august kl. 9.30-16.00 i lokale 100, Syddansk Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M

Arrangører

Knowledge Lab og Dansk E-portfolio Konsortium

Pris

800,00 kr./400,00 for medlemmer af Dansk e-portfolio konsortium, inkl. frokost

dansk e-portfoliokonsortium

Knowledge Lab DK
SDU
Campusvej 55
DK-5230 Odense M
www.knowledgelab.dk

Kontakt:
Sekretariatsleder
Kurt Kjær Olesen
kol@knowledgelab.sdu.dk
tlf. 6550 3364

Direktør Niels Henrik Helms
nhh@knowledgelab.sdu.dk